№ 13 (פערטער יאָרגאַנג) פרייז 10 גראָשן BIALER WOCHENBLAT

ביאַלער וואָכנבלאַט

נאַציאָנאַל געזעלשאַפטלעך וואָכנבלאַט פאַר ביאַלע-פאָדל. און אומגעגנט.

אַבאָנאַמענטס-פּרייז:
מאָנאַטלעך . . . . . 40 גראָשן
פערטל-יערלעך . . . . 1.20 זל.
אויסער ביאַלע מאָנאַטלעך . . 1 זל.
פאַר אַ קוואַרטל . . . 2 זל.

אַנאָנסן-פּרייז:
פאַר אַ וואָרט טעקסט 10 גראָשן
פאַרן אינהאַלט פון די אַנאָנסן און אָפענע בריוו איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטלעך.
די צייטונג טראָגט נישט קיין געשעפטס-כאַראַקטער און איז נישט אויסגערעכנט אויף פאַרדינסט.

אַדרעס פאַר בריוו און געלט-זענדונגען:
Red. „BIALER WOCHENBLAT"
Biała-Podl., Grabanowska 39.
Konto rozrach. № 1.
Skrz. poczt. 26.

Biała-Podlaska, dnia 9 kwietnia 1937 r. ביאַלע-פאָדל„ פרייטאָג פ' שמיני תרצ"ז, 9 אפריל.

אונזער חשובן געזו. פרעזעס און מיטגליד פון קהלה - ראַט ה' שמאי קאַליכשטיין דריקן מיר אויס דעם טיפסטן מיטגעפיל צוליבן טויט פון זיין פרוי

י ע נ ט ע ג י ט ל נ"ע

דער קהלה-ראַט און קהלה-פאַרוואַלטונג אין ביאַלע-פאָדל.

אונזער געהערטן פרעזעס ר' שמאי!
צום טויט פון זיין פ ר ו י — אויסדריקן פון טיפסטן מיטגעפיל
קאָמיטעט פון מושב-זקנים אין ביאַלע-פאָדל

שרויים בצער וביגון עמוק אנו מודיעים כי ביום ב' דפסח תרצ"ז (28.3.1937) שבק חיים לכל חי אחרי מחלה ארוכה וכבדה בשנת 54 לחייו ובו ביום הובל לקבורה בעלי אבינו חתננו

ד ו ד ו ו אַ ר ם ז"ל

אשתו, בנו, בנותיו, חותנו אביו אחיו וגיסתו.

בזה הננו משתתפים בצער הגדול של משפחות וואַרם וגולדהירש במות עליהם אביהם היקר ד ו ד ז"ל
המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
משפחת י. פיושיץ.

אונזער טיפסטן מיטגעפיל דריקן מיר אויס דער פאַמיליע וואַרם און גאָלד-הירש צום טויט פון זייער אומפאַרגעסלעכן מאַן און פאָטער
ד ו ד ו ו אַ ר ם נ"ע
אברהם לעבענבערג און פרוי.

אונזערע טיפסטע מיטגעפילן דער פאַמיליע וואַרם און גאָלדהירש
ז י י ט ג ע ט ר י י ס ט!
משה לעבענבערג און פאַמיליע.

דער פאַמיליע וואַרם!
צום טויט פון זייער ליבן מאַן און פאָטער אויסדריקן פון טיפסטן מיטגעפיל
משה אָרלאַנסקי, חיים מיאַדעק.

ליבע שוועסטער, מומע און קוזינעס!
צוליבן פריצייטיקן טויט פון אייער ליבן מאַן און פאָטער
ד ו ד ז"ל
ז י י ט ג ע ט ר י י ס ט!
צפורה, לייבל פינקלשטיין.
פריידל און משה שאַר.

דעם טיפסטן מיטגעפיל די פאַמיליעס וואַרם און גאָלדהירש צוליבן פריצייטיקן טויט פון זייער מאַן און פאָטער דוד וואַרם נ"ע
פאַמיליע יונגערמאַן.

די פאַמיליעס וואַרם און גאָלדהירש דריקן מיר אויס אונזערע טיפסטע מיטגעפילן צוליבן טויט פון זייער מאַן און פאָטער
פייגע און אברהם לובעלטשיק.

אונזער טיפסטן מיטגעפיל דריקן מיר אויס די פאַמיליעס וואַרם און גאָלדהירש צוליבן פריצייטיקן טויט פון זייער מאַן און פאָטער
ד ו ד ו ו אַ ר ם נ"ע
ברוך ווינאָגראַד און פרוי.

די פאַמיליעס וואַרם און גאָלדהירש!
צוליבן פריצייטיקן טויט פון זייער מאַן און פאָטער דוד וואַרם נ"ע דריקן אויס דעם טיפסטן מיטגעפיל
פאַמיליעס פישמאַן און אָרלאַנסקי.

א ר י ה!
למות אביך אנו מביעים לך את רגשי צערנו בעובדה למען עמנו ומולדתנו ומצא נחומים
חוג חברות.
חברים נאמנים.

אונזער טיפסטן מיטגעפיל די פאַמיליעס וואַרם און גאָלדהירש צוליבן טויט פון זייער אומפאַרגעסלעכן מאַן און פאָטער ד ו ד נ"ע
וואָלף גאָלדשטיין און פאַמיליע.

די פאַמיליעס וואַרם און גאָלדהירש!
צוליבן טויט פון זייער מאַן און פאָטער ד ו ד ו ו אַ ר ם נ"ע דריקן אויס די טיפסטע מיטגעפילן פאַמיליעס:
פעלהענדלער און רובין (לובלין). ראַבינאָוויטש וואַרשע

Rodzinie Warm i Goldhirsza!
z powodu śmierci Męża i Ojca ich najgłębsze współczucia
wyraża G. Kilman.

Głębokie współczucie rodzinie niezodżałowanego B. P.
Dawida Warma
wyrażają E. Weinberger i M. Feldman,

די פאַמיליעס וואַרם און גאָלדהירש!
צוליבן פריצייטיקן טויט פון זייער ליבן מאַן און פאָטער
ד ו ד ז"ל
ז י י ט ג ע ט ר י י ס ט!
פאַמיליע גאָגראַד.

די פאַמיליעס וואַרם און גאָלדהירש!
צוליבן טויט פון זייער ליבן מאַן און פאָטער
ד ו ד נ"ע
מיין טיפסטן מיטגעפיל
וועליוו יאַקובאָווסקי.

אונזער מומע, קוזינעס און קוזין!
צוליבן פריצייטיקן טויט פון אייער ליבן מאַן און פאָטער
ד ו ד נ"ע
אונזער טיפסטן מיטגעפיל
שרה און משה פינקעלשטיין.

דער פאַמיליע וואַרם!
צוליבן טויט פון זייער פאָטער
ד ו ד נ"ע
אויסדריקן פון מיטגעפיל
יונתן קאַמלעט און פאַמיליע.

די פאַמיליעס וואַרם און גאָלדהירש!
אין אייער אומגליק — אונזערער אונזער טיפסטן מיטגעפיל
מאַניע, משה, חוה'לע.

פאַמיליעס וואַרם און גאָלדהירש! צו אייער אומגליק – אונזערע אויסדריקן פון מיטגעפיל סאָניע און מיכאל האָפפער

אונזער טיפסטן מיטגעפיל די פאַמיליעס וואַרם און גאָלדהירש צוליבן טויט פון זייער מאַן און פאָטער
ד ו ד ו ו אַ ר ם נ"ע
דריקן אויס יצחק אַגרעס און פאַמ.

די פאַמיליעס וואַרם און גאָלדהירש!
צוליבן פריצייטיקן טויט פון זייער מאַן און פאָטער דוד וואַרם נ"ע
דריקן מיר אויס אונזער מיטגעפיל אין זייער צער
י. שוואַרץ און ב. גאָלדפאַרב.

„ווער עס זייט ווינט — שניידט שטורם...“

ווער האָט עס אויסגעטראַכט אַזאַ פּאַלע, פּלבּוּל, אַז די ביאַלער יוגנט איז „אָפּגעשטאַנען“ לגבי אַנדערע לאָמזשעס, סאָקאָלאָווס אָדער מינסק? ווער האָט עס אויסגעטראַכט, אַז צווישן דער ביאַלער שול-יוגנט „דער צוקונפט פון פאָלק“ לעבן נאָך די טראַדיציעס פון פּריהיטס-קאַמף, דעמאָקראַטיע, ברודער-ליבע און ענלעכע נאַרישקייטן?

ניין, ביאַלער שול-יוגנט, טראָג אַלע „פאַרזינדיגונגען“ אין הכחשות אין באַקאַנטן נוסח, איז שוין גאָרנישט אונטערשטעליק לגבי אַנדערע שטעט. אַ באַוויז יווילט איר? זענען אייך נאָך ווייניק געווען די ביז איצטיקע באַווייזן מיט די פאַרשידענע קאַלענדאַרן, אינפאָרמאַטאָרן א. ד. ג., האָט איר איצט אַ שפּאָגל נייעם בּיישפּיל, וועלכער שטייגט איבער מיט זיין נידערטרעכטיקייט אַלע ביז איצטיקע ערשטלינג-פּרובן.

אויב דער „אינפאָרמאַטאָר איבער די ריין-נישט-יידישע פירמעס“ איז נאָך געווען גיהאַלטן אינגאַנצן אין גייסט פון דער אָושעם-פּאָליטיק, שטייגט שוין די „אַנטי-קאָמוניסטישע אייסגאַבע (Przeciwkomunistyczna broszura 1937 r. pod hasłem T. Kościuszki; nakładem autora i ofiar Kółek Rolniczych Pomorza i Wielkopolski) וועלכע ליגט פאַר אונז, איבער אַלע גרעניצן און קען נאָר האָבן איין ציל, איין צוועק — פּאָגראָם!

יאָ, מיט דער פולער פאַראַנטוואָרטלעכקייט שרייבן מיר דאָס וואָרט: אַזעלכע פלוג-בלעטלעך, פאַרשפּרייטע דורך דער ביאַלער שול-יוגנט ברענגען צו עקסצעסן. ווייל הייסט דאָס דען ווירטשאַפטלעכער קאַמף, ווען מען דרוקט לעגאַל (אָנגעגעבן דער אַדרעס פון אויטאָר און דרוקעריי) און מפאַרשרייט די לאָזונג, אַז „יידן פאַרניכטן קלויסטערס“ (Żydzi palą świat; burzą kościoły). צי באַצוועקט דען נישט דאָס אַרויסרופן מהומות אין סטיל פון מינסק-מאַזאָוויעצק?

* * *

געוויס איז פאַר אונז אַלעמען נישט קיין נייעס, אַז אין פּוילן געפונען זיך מענטשן און גרופּן, וואָס וואָלטן גערן אַנגעווענדעט אַלע אַן אויסנאַם מעטאָדן, בכדי אויסצוראָטן די אָרימע, פאַראומגליקלעכטע, נקונאָמיש-און-מאָראַליש-דערדריקטע יידישע פאָלקס-מאַסן. אָבער צו די מענטשן האָבן מיר קיין טענות נישט, ווייל מיר קענען נישט האָבן קיין טענות צו ווילדע חיות, מטורפים, אומנאָרמאַלע אויסוואָרפן.

אָבער ווען מיט דעם זעלבן באַנוצן זיך יונגעלייט פון שול-עלטער האָבן מיר יאָ טענות צו זייערע פירערס, צו זייערע דערציערס. ווייל אַזוי אַרום ווערט דאָך פאַרסמט די נשמה פון דעם יונגן דור, אַזוי אַרום דערציט מען דאָך קראַנקע נשמות און מען אַנטוויקלט דעם כוליגאַניזם. אַ שטעקן האָט צוויי עקן. היינט קלאַפּט ער אין אונז, אָבער מאָרגן קען ער טרעפן מיטן אַנדערן עק און אַ מאַכן אַ חורבה אין געזעלשאַפטלעכן לעבן.

כוליגאַניזם איז גרינג איינצופלאַנצן, אָבער אויסצוווארצלען אים איז ער שווער.

אַזוי גייט עס: סהויבט זיך אָן פון „אויושעם“. דערנאָך קומען קאַלענדאַרן און אינפאָרמאַטאָרן, דערנאָך בראָשורן אין אייבנזיפאָרמאַטן סטיל, שפּעטער קומען קאַפּעטעטן שטעקנס, אייזנס, פעטאַרדעס און קרבנות: אַזוי איז שוין דער גאַנג פון דער געשיכטע, וועלכע איז קאָנסעקווענט.

פון דער זעלבער געשיכטע האָבן אָבער מיר יידן אויך געלערנט, אַז אַלע וואָס האָבן געטריבן לגבי אונז אַ „הבא נתחכמה“-פּאָליטיק האָבן געהאַט אַ מיאוסן סוף. יאָ, נאָך איין קליגע זאַך האָבן מיר יידן געלערנט פון דער געשיכטע, אַז ווער עס זייט ווינט נעמט צונויף שטורם“. אַ קלוג וואָרט. זאָלן עס טאַקע געדענקען די אַלע, וועלכע טאָלערירן, אַז דער יינגער דור זאָל פאַרסמט ווערן דורך אויבנדערמאָנטע און ענלעכע בראָשורן!

ווען סהערשט שקר און צביעות

דעם רעזולטאַט פון דער זיצונג צו וויילן אַ נייעם קהלה-פּרעזעס האָבן מיר ביז איצט נישט געבּרענגט, נישט קאָמענטירט נישט גענומען קיין שטעלונג דערצו.

מיר האָבן אין דעם פאַל געוואָלט אָפּוואַרטן און זען, ווי אַזוי די „גאַס“ די מאַסע וויילערס וועלן רעאַגירן. מיר האָבן נישט געוואָלט זיין קיין פּאַריוסזאָגער נאָר גיכער אַן איבערזאָגער אין דעם פאַל.

מען דאַרף מיט צופרידנהייט פעסטשטעלן, אַז דער עולם איז גאָרנישט קיין גולם ווי אַנדערע ווילן אים פאַרשטעלן. די גאַס, די מאַסע אינטערעסירט זיך און אָריענטירט זיך אויסגעצייכנט אין די אַלע „דריידלערייען“ וועלכע די מאַכערס רופן אַן פּאָליטיק.

די מאַסע, די פּשוטע יידן האָבן באַהאַלטן וואַל-אויפרופן, פּראָקלאַמאַציעס, אין די געהער קעמערלעך איז נאָך דאָ דער אָפּקלאַנג פון די אַלע שיינע רעדעס, די אַלע צוזאָגן, מיט וועלכע מען האָט דעם עולם געפּאַשעט בעת די וואַלן צוזאָגנדיק אים דאָס, וועלכעס מהאָט באַלד נישט געהאַט בדעה מקיים צו זיין.

סליינט מיר איבער אַ ייד פון די וועלכע מרופט „רעליגיעזע-האַנטווערקער“ אַ אויפרוף וואָס מהאָט אַרויסגעגעבן אין נאָמען פון עפּעס אַ גרופּע „צו אַלע רעליגיעזע האַנטווערקער!“ מיר לייענען דאָרט ווערטלעך:

„מיר מוזן שטימען נאָר פאַר דער ליסטע 7 №, ווייל דאָס איז די איינציקע ליסטע, וועלכע וויל אויפנעמען אַ רב אין ביאַלע, וואָס זאָל — אַ חוץ אַ גדול — אויך זיין אַ פאָלקס-רעדנער, וועלכער זאָל קאָנען פאַר אונז בעלי-מלאכות רעדן אַלע שבת און דוקא מיר פּשוטע יידן, בית-המדרש-יידן, דוקא מיר דאַרפן האָבן אַ רב. און דאָס איז פאַר אונז אַ לעבנס-פראַגע. און דאָס וועלן אונזערע פרייע פאַרשטייער נישט טון.

און דעריבער מוזן מיר אַלע האַנטווערקער שטימען פאַר דער ליסטע 7 №, אויף וועלכע עס פיגורירן אַזעלכע פערזאָנען ווי יצחק בערמאַן.

חברים האַנטווערקער!

זיי רימען זיך מיט „סאָציאַלער-חילף“. צי האָט דען נישט דער ערשטער קאַנדידאַט פון דער ליסטע 7, ר' יצחק בערמאַן, מנדב צדקה געווען, אַזוי פיל ווי די גאַנצע יידישע גמינע? ווער פאַראינטערעסירט זיך מיט אַן אָרעמאַן — אויב נישט יצחק בערמאַן? ווער לאָזט נישט ווינטער פרירן אונז אָרעמע בעלי-מלאכות — נאָר יצחק בערמאַן! ביי וועמען קאָן מען קריגן אַ גמילות-חסד אין אַ יעדער-וועלכער מינוט — נאָר ביי יצחק בערמאַן!

דעריבער גייט שוין, כל-זמן סאיז נאָך צייט אין שטימט פאַר יצחק בערמאַן, דער ערשטער קאַנדידאַט פון דער ליסטע 7 №.“

איך — זאָגט דער רעליגיעזער האַנטווערקער האָב טאַקע אַזוי געטון און געשטימט פאַר 7, ווייל כהאָב געמיינט, אַז ביי זיי איז דער אמת און אמת מיינען זיי מיט אַ רב אויפנעמען, מיט אַ מקוה מאַכן, מיט אַ שפּיטאָל, מיט אַ בית-יעקב, מיט נאָך ענלעכע? און צום סוף?

צום סוף ווער איך געוויר, דאָס דווקא די פרייע, וועמענס בּייַשפּיל כהאָב נישט געדאַרפט נאָכטון, האָבן געוואָלט אויסוויילן אַלס פּרעזעס יצחק בערמאַנען נאָר — די „פרומע“ האָבן נישט מסכים געווען.

צום סוף בין איך געוויר געוואָרן דאָס די „בּרענענדיקסטע“ פראַגע, די פראַגע פון אויפנעמען אַ רב האָט געזאָלט ווערן אויס בּרענענדיק אויף צוויי יאָר פאַרן פרייז פון אויסוויילן מיט דער הילף פון מו"צ'ס שטימע ח. ל. רובינשטיינען אַלס פּרעזעס פון דער קהלה-פאַרוואַלטונג. נו! ווו איז אמת און ווו איז שקר? ווער האָט געמאַכט די תורה פאַר אַ „קרדום לחפור בה“ די „פרייע“ צי די „רעליגיעזע“? וועמען דאַרף איך פון היינט אָן גלויבן?

דאָס זאָגט דער ייד פון אַ גאַנץ יאָר, ערשט וועלן מיר הערן דאָס, וואָס עס זאָגט אַ ייד אַ חסיד, אַ גערער חסיד, וועלכער איז נישט באַהערשט געוואָרן פון דער „ראַספּוטיניאַדע“, ער נעמט אַרויס אַן אויפרוף פון: „פאַראייניקטן רעליגיעזן וואַל-קאָמיטעט פון דער ליסטע 7 №“ און מיר בּיידע, מיר אַלע, לייענען ווערטלעך:

„ביאַלער יידן!

קוקט זיך אַרום, צי דערקענט איר במשך פון אַ פאַר יאָר אייער אַמאָליקע שטאָט? גייט אַרויס אַ פרייטאָג פאַרנאַכט אָדער אַ שבת פאַרנאַכט — צי דערקענט מען עפּעס פון אַ שבת-הייליקייט? קוקט זיך אַרום, וואָסער הפקרות סהערשט אין שטאָט אויף אַלע געביטן! און ווען דו ייד, וועסט די זאַך ערנסט באַטראַכטן, וועסטו מוזן קומען צום איינציקן אויספיר, אַז דאָס איז דערפאַר, ווייל סאיז נישטאָ אין שטאָט קיין רב. סאיז נישטאָ דער, וועלכער זאָל האָבן דעם נעהעריקן אויטאָריטעט, אַז זיינס אַ וואָרט זאָל זיין אַ באַפעל, און דעריבער מוזטו שטימען פאַר דער ליסטע 7 №, פאַר די, וועלכע האָבן זיך געשטעלט פאַר אַ ציל אויפצונעמען פאַר ביאַלע אַ רב. יידישער וויילער!

צי וועסטו קלויבן די, וועלכע האָבן מיט אַ צייט צוריק נישט געלאָזט אויפנעמען אַ רב? ניין, דו וועסט פאַר זיי דיין שטים נישט געבן, זיי האָבן שוין גענוג געהאַט, זיי מעגן שוין זיצן אינדערהיים! און די תלמוד-תורה? צי האָט מען איר געגעבן די מעגלעכקייט צו עקזיסטירן? ניין, פאַר דעם איז קיין געלט נישט געווען; אָבער פאַר אַנדערע אומניצלעכע צוועקן איז יאָ געווען גענוג געלט... און צי האָט די גמינע פאַרשטאַנען אַז שטיצן די איינציקע רעליגיעזע מיידל-שול: „בית-יעקב“? ניין! זי האָט פאַר דעם קיין אינטערעס נישט געהאַט. און אַ מקוה? סאיז פּשוט אַ חרפה, ווען אין קלענסטע שטעטלעך זענען היינט פאַראַן ריין-עסטעטישע מקוואות, האָט זיך ביאַלע נישט געקאָנט דערצו דערשלאָגן. ווען מהאָט ביי ר' בנימין לייב ז"ל גענומען 6.000 זל., האָט מען גערעדט וועגן געבן 2000 זל. אַלס ערשטער פאָנד אויף אַ מקוה, אָבער אויך פון דעם איז גאָרנישט געוואָרן.

עס עקזיסטירט אַ יידישער שפּיטאָל, — איז אָך-און-ווי צו אַזאַ עקזיסטענץ: סך-הכל איז ער טעטיק אַ פאַר חדשים אין יאָר און נאָר אין אַ צוויי צימערן, אָבער דערפאַר איז דאָ אַ פערסאָנאַל אַ גאַנץ יאָר. אָט דאָס הייסט ביי דער היינטיקער גמינע — אַ טעטיקער יידישער שפּיטאָל.

און דעריבער, וויילער, מוזטו היינטיקן זונטאָג וויילן מענטשן, יידישע מענטשן, וועלכע זאָלן פילן און פאַרשטיין די אַלע זאַכן. און וועלכע האָבן זיך געשטעלט פאַר אַ ציל די אַלע זאַכן מתקן צו זיין. דעריבער מוזטו היינטיקן זונטאָג שטימען פאַר ליסטע נר. 7 אויף וועלכער עס פיגורירן ר' יצחק בערמאַן, ר' העניך ראַדזינעק א. אנד., וועלכע האָבן זיך געשטעלט פאַר אַ ציל קודם-כל אויפצונעמען פאַר ביאַלע אַ רב און די אַלע אויבנדערמאָנטע זאַכן מתקן צו זיין.

שטימט און אַגיטירט פאַר דער ליסטע נר. 7.

קיינער טאָר נישט בלייבן זיצן אין דער היים.

שטימט פאַר דער ליסטע נר. 7.

פאַראייניקטער רעליגיעזער וואַל-קאָמיט.

פון דער ליסטע נר. 7.“

איך — זאָגט דער גערער חסיד האָב פאַרשטאַנען, אַז ח. ל. רובינשטיין דאַרף נישט קאַנדידירן צוליב כמה טעמים. כ'האָב בכל אמצעי כוחות געאַרבעט פאַר ראַדזינעקן. כ'האָב זיי מיינע קעגנער אין שטיבל געגעבן צו פאַרשטיין, דאָס פאַר אַ היגיענישע מקוה וועלן אפילו די חופשים אויך שטימען און — מדאַרף דורך העניך ראַדזינעק דאָס אַריינכאַפּן.

אמת, מיין שיטה האָט געזיגט, ח. ל. רובינשטיינען האָט מען נישט אַרויסגעשטעלט און העניך איז געוויילט געוואָרן און אָך-און-ווי צו אַזאַ וואַלרעזולטאַט! סאיז אַ חרפה פאַר אונז חסידים, אַ חרפה פאַר ביאַלע, אַז דעם פאַר וועמען מיר האָבן זיך מוסר נפש געווען, דעם זאָלן אַלע וועלן וויילן אַלס פּרעזעס, נאָר נישט די חסידים.

דעם ציוני דוד קאַנטאָר, דעם האַנטווערקער זובערמאַן האָט געפּאַסט פאַרצולעגן ביים צווייטן מאָל העניך ראַדזינעק אַלס פּרעזעס, נאָר די דאָרט אין קהלה זיצנדע חסידים פון: גער, סאָקאָלאָוו, פאַרצעווע, ראַדזין האָט נישט געפּאַסט פאַר אים צו שטימען און בעסער האָבן זיי געוויילט איינעם קעגן וועמענס באַשטעטיקונג אַלס וויצע פּרעזעס פון פאָריקן קהלה-ראַט סהאָט אינטערווענירט אַ דעלעגאַציע פון אָט די זעלבע רעליגיעזע יידן, וועלכע האָבן דאָס מאָל פאַר אים געשטימט. צי האָט ער זיך מיט עפּעס געענדערט? ניין!

און דאָס דאַרף הייסן אַ רעליגיעזע פאַרשטייערשאַפט? דעם „אמת“ דאַרף איך עס קעגנשטעלן קעגן דעם נאַציאָנאַלן געדאַנק וואָס די ציונים פּרעדיקן? וואָס פאַר אַ תירוץ קען איך האָבן אויף מיין אייגענער קשיא וואָס הייסט: „וואָס איז דאָ איינגעגאַנגען, וואָס אונזערע חסידישע יידן ווי יצחק בערמאַן, העניך ראַדזינעק טאָרן נישט געוויילט ווערן פאַר קיין ראש-הקהל און דער דאַרף צונעמען אַלע רעליגיעזע שטימען פון גאַנצן שטאָט? פאַרוואָס?

בּיידע יידן איז לייכט צו ענטפערן אויף זייערע פראַגעס. מיר טוען עס זיי צוליב און ענטפערן זיי עפנטלעך, כדי אויך אַנדערע צווייפלער און שטילע פראַגע-שטעלער זאָלן וויסן, אַז:

די אַלע וועלכע האָבן אייך איינגערעדט, דאָס זיי גייען אין קהלה צוליב אַ רב, מקוה, שפּיטאָל, רעליגיעזע האָבן אייך אָפּגענאַרט, זיי זענען מער נישט אויסן געווען ווי בענקל-כאַפּעריי. איר האָט אונז נישט געגלויבט, בעת די וואַלן האָבן מיר אייך געגעבן אַ מעגלעכקייט זיך אין דעם איבערצוצייגן, בעת מיר ציונים, מיר, קעגן וועמען מהאָט געוואָרנט, האָבן צוליב דער טובה פון דער שטאָט געוואָלט וויילן אַלס פּרעזעס אייערע מענטשן פון דעם טיפּ ווי בערמאַן, ראַדזינעק און אייערע אייגענע „מאַכערס“ האָבן דערצו נישט דערלאָזט, נאָר געוויילט אַזעלכן וועמענס קוואַליפיקאַציע איז נאָר די, וואָס ער איז צייטווייליק, אַזעלכן וואָס ווען מוועט אים הייסן וועט ער זיך אָפּזאָגן און דאָס רעליגיעזע יידן דאַרפט איר פאַרטראָגן.

די חרפה איז אייערע, ווייל אויך דער שקר פון די וואַלן איז אייערער.

איר מעגט זיך שעמען, ווייל — גרויס איז די חרפה! פאַר אייך נישט פאַר אונז!

מ.ה.

אַלגעמיינע פאַרזאַמלונג פון דער פאַיען-באַנק אין ביאַלע

עס איז שוין א טראַדיציע פון יאָרן, אַז די אַלגעמיינע פאַרזאַמלונג פון דער באַנק רופט אַרויס א פאַרשטענדלעכן אינטערעס צווישן אַלע שיכטן פון דער היגער באַפעלקרונג.

אין די יאָרן, ווען דאָס יידישע געזעלשאַפטלעכע לעבן האָט פולסירט שטאַרקער, ווען אין יעדער אינסטיטוציע איז געווען אָפּאָזיציעס פון „גרויסע" און קליינע, איז אַ אַלגעמיינע פאַרזאַמלונג פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ גענעראַל-שלאַכט אין אַ פראָבע פון כוחות אין וועלכע סהאָבן זיך שטענדיק פאַרמאָסטן מיט די ציוניסטן (איז דאָך די באַנק עפעס פון שטענדיק אַ ציוניסטישע) אַלע קעגנער פון רעכט און לינקס.

נאָר אַ דאַנק דעם, וואָס נאָך דער היסטאָרישער רעאָרגאַניזאַציע פון באַנק אין יאָר 1926 ווען אין שפיץ פון דער ליטונג זענען אַוועקגעשטעלט געוואָרן פערזאָנען מיט געזעלשאַפטלעכן סטאַזש ווי און אויך פערזאָנען, וועלכע האָבן נישט אָפּגעשטעלט זיך פון אַנגאַזשירן זיך אין בענק-מאַטעריעל מיט גאַנץ גרויסע געלט-סומען אָן קיין אייגן-נוץ ווי ה' ד"ר זילבערבערג, איז די באַנק דערגאַנגען צו אַזאַ שטופע, אַז ביי היינטיקן טאָג זענען כמעט ווי קיין אָפּאָזיציעס נישט פאַראַן, פשוט דערפאַר, ווייל די מיטגלידער האָבן נישט קיין טענות.

דער בעסטער באַוויז דערפון, זענען די פאָרשלאָגן פון מיטגלידער צו הערכערן דעם פערסאָנאַל די געהאַלטן... סאיז גאַנץ כאַראַקטעריסטיש, אפשר דאָס אַממייסטן כאַראַקטעריסטישע פון דער גאַנצער פאַרזאַמלונג...

* * *

די פאַרזאַמלונג עפנט דער פאָרזיצנדער פון ראַט ה' שמואל אָרלאַנסקי מיטן פעסטשטעלן אַז די פאַרזאַמלונג איז גערופן געוואָרן לויט די געהעריקע פאַרשריפטן. עס ווערט דערנאָך געוויילט אַלס פאָרזיצנדער פון דער פאַרזאַמלונג ה' משה אָרלאַנסקי פון וואַרשע, ה' קאַשעמאַכער און ריבאַק אַלס אַסעסאָרן און ה' וויזענפעלד, בוכהאַלטער פון באַנק, אַלס סעקרעטאַר.

נאָכן דערלעדיקן איינעקע פונקטן פון טאָג-אָרדנונג, גיט ה' אַגרעס, פרעזעס פון דער פאַרוואַלטונג, אַ אויספירלכן באַריכט פון דער טעטקייט פון באַנק פאַרן יאָר 1936. אַנאַליזירנדיק די טעטיקייט פון באַנק פון יאָר 1926, ווען די באַנק האָט זיך געפונען אויפן ראַנד פון אונטערגאַנג, ווען די אָפיציעלע אינסטאַנצן פון פאַרבאַנד זענען געשטאַנען אויפן שטאַנדפונקט, אַז די באַנק מוז ליקווידירט ווערן, קומט ער צום אויספיר, אַז אַ דאַנק דעם גלויבן אין דער קאָאָפעראַטיווער אידעע, אַ דאַנק דער איבערצייגונג, אַז די ביאַלער יידישער באַפעלקערונג מוז האָבן אַ אייגענע קאָאָפעראַטיווע באַנק, האָט די באַנק אָנגעהויבן איר טעטיקייט און איצט נאָך 10 יאָר איז די באַנק דערגאַנגען צו דער שטופע, אז קיין קריזיסן, קיין צוזאַמענברוכן זענען נישט אימשטאַנד צו דערשיטערן דעם פונדאַמענט פון באַנק.

אילוסטרירנדיק מיט אַ גאַנצע רייע ציפערן די כסדרדיקע ענטוויקלונג פון באַנק אַפעלירט ער צו אַלע מיטגלידער זיי זאָלן שטיצן די באַנק און ספּעציעל זיך פאַראינטערעסירן מיט די פרעמירטע אָפּשפּאָרונגען וועלכע שטאַרקן פינאַנסיעל אי דעם שפּאָרער אי די באַנק.

נאָכן דערגענצן דעם באַריכט דורך דעם פאַרוואַלטונגס-מיטגליד ה' פרידבערג, ווערט דער באַריכט איינשטימיק אָנגענומען און לויטן פאָרשלאַג פון פאָרזיצנדן ה' משה אָרלאַנסקי ווערט אויסגעדריקט דער פאַרוואַלטונג, ראָט און פערסאָנאַל פון באַנק דאַנק און אָנערקענונג פאַר זייער אַרבעט.

נאָכן דערלעדיקן דורך דעם פאָרזיצנדן די ווייטערדיקע פונקטן פון טאָג-אָרדנונג, צוויען אַנדערע דער בודזשעט ווי עס פליסן איין פאָרשלאַגן פון העכערן די געהאַלטן פון פערסאָנאַל, ווערן דורכגעפירט וואַלן צום ראַט און פאַרוואַלטונג און עס ווערן צוריק געקליבן אין פאַרוואַלטונג ה' יצחק אַגרעס און אַלס פאַרטרעטער ה' יקיר כהן-צדק און אין ראַט ה' ד"ר זילבערבערג און אהרן ריבאַק אַלס פאַרטרעטער ה' שמואל זוסמאַן.

נאָך די וואַלן איז די פאַרזאַמלונג געשלאָסן געוואָרן.

— סקי.

שלוס-בילאַנס פאַרן יאָר 1936

פּאַסיוו:

נאָמען פון רעכנונג	גר.	זלאָטעס
פאַי-קאַפּיטאַל . . .	—	19.152
פאַיען אויסצוצאָלן . . .		455
אייגענע קאַפּיטאַלן . . .	98	5.727
וועקלאַדן (פקדונות) . . .	50	22.806
טשעק-רעכנונגען . . .	03	531
פרעמירטע אָפּשפּאָרונגען . .	02	34.024
לאַנגטערמיניקע קרעדיטן . .	—	22.300
אינקאַסע-התחייבותן . . .	10	3.825
פאַרשידענע חשבונות . . .	50	103
באַקומענע צינזן אויפן יאָר 1937 .	—	1.091
ריוח	78	1.115
פאַרשידענע פאַר אינקאַסע . .	79	54.955
צוזאַמען .	70	166.087

אַקטיוו

נאָמען פון רעכנונג	גר.	זלאָטעס
מזומנים אין קאַסע. . . .	68	8.697
לאָקאַטן אין פ. ק. אָ. . . .	85	2.044
ווערט-פאַפּירן	21	1.087
הלואות	50	27.998
דיסקאָנטאָ	58	62.060
אוואַנסן אויף אינקאַסע-דאָקומענטן .	—	5.538
פראָטעסטירטע וועקסלען . .	79	1.133
באַוועגלעך פאַרמעגן . . .	—	1.600
פאַרשידענע חשבונות . . .	97	821
הצאות וועלכע דאַרפן צוריקגעצאָלט ווערן	71	65
אויסגעצאָלטע צינזען פאַרן קומענדן יאָר	62	83
אינקאַסע-דאָקומענטן אין פאָרטפעל .	79	52.703
אינקאַסע-דאָקומענטן ביי קאָרעספאָנדענטן	—	2.252
צוזאַמען .	70	166.087

רעכנונג פון ריוח און היזק פאַרן יאָר 1936

רוחים	גר.	זלאָטעס
צינזן און דאַמנאָ פון קרעדיטן פאַר מיטגליד.	07	12.934
„ פון לאָקאַטן . . .	27	4
אינקאַסע-פּראָוויזיע פון מיטגלידער .	98	770
„ „ פון נישט-מיטגלידער.	84	2.348
קורס-דיפערענצן . . .	50	139
איינגעפלאָסענע אָפּגעשריבענע חובות .	—	196
איינגעפלאָסענע הוצאות . .	87	114
צוזאַמען .	53	16.508

היזקות	גר.	זלאָטעס
צינזן פון וועקלאַדן און חובות . .	43	5.841
אינקאַסע-פּראָוויזיע . . .	90	291
אַדמיניסטראַציע-הוצאות . .	72	8.771
אַמאָרטיזאַציע פון אינווענטאַר .	—	300
אָפּגעשריבענע פאַרפאַלענע חובות .	70	187
ריוח	78	1.115
צוזאַמען .	53	16.508

אויפזיכטס-ראַט:

ש. אָרלאַנסקי ד"ר י. זילבערבערג
י. גראַבמאַן א. פייגנבוים
י. האָכבערג א. ז. פייגנבוים

בוכהאַלטער: מ. וויזענפעלד

פאַרוואַלטונג: י. אַגרעס, י. פרידבערג, י. קאָרנבלום

פון עקראַן

דאָס „שטאָטישע קינאָ" האָט שוין דערוואָרבן פאַר זיך סימפּאַטיע צווישן די פילם-ליבהאָבער. נישט קיין וואונדער, ווייל די דירעקציע האָט זיי געמאַכט אַן אַנגענעמען סיורפּריז פאַרקלענערנדיק די פרייזן און אָפּשאַפנדיק די דריטע ערטער. אויף די בענק וואו מהאָט פריער געזעסן נאָר פאַר 55 גר. זיצט מען היינט פאַר 25 גר. ערשטע ערטער קאָסט נאָר 50 גר. אַנשטאָט 85 ווי אין אַנדערע היגע קינאָס.

אויך דער אויסוואַל פון די פילמען איז ביז היינט געווען זייער אַ געלונגענער. דער ערשטער פילם א. נ. „אַנטאָני אַדווערס" האָט צוגעצויגן מאַסן מענטשן אין קינאָ אַריין. מיטן צווייטן פילם „פּאַסטאָר" האָט דער קינאָ-דירעקטאָר איניש. קאָוואַלעווסקי באַוויזן, דאָס ער האָט אַ געשמאַק און ווייסט וואָס צו ברענגען.

דער פילם „פאַסטער" דערלויבט נישט דאָס מען זאָל איבער אים איבערגיין צום טאָג-אָרדנונג נישט אָנשרייבנדיק וועגן אים אַ גרעסערע פאַר ווערטער.

אין די אַלטע צייטן און אין מיטלאַלטער האָט מען די געוואַגטע גייסטער געסמט אָדער פאַרברענט. מהאָט זיך אָפּגעפאַרטיקט מיט זיי און פטור. שפּעטער האָט מען זיי שוין נישט געברענט, נאָר די אָפיציעלע וויכנשאַפטס-לייט, וואָס זענען אָפט געווען שטאַרק באַגרענעצטע האָבן זיך באַמיט מיט אַלע מיטלען צונישט צו מאַכן יעדן אָריגינעלן געדאַנק.

אויך פאַסטעור האָט דער זעלבער גורל געטראָפן. די מיטגלידער פון דער פראַנצויזישער אַקאַדעמיע האָבן אים אינטריגירט, באַליידיקט, אויסגעלאַכט, ביז ער האָט זיך איבערגעטראָגן אויפן דאָרף און ווייטער געאַרבעט איבער זיינע עפּאָכע-מאַכנדע ענטדעקונגען אין דער מעדיצין.

שוין פון דער טעמאַטיק זעט מען, אַז דאָס בילד איז געבויט אויף אַ מאָטיוו, וואָס איז אָריגינעל אויפן פילם-געביט.

דער פילם איז אַ הימן פאַר די זונדערדיקע, אומרויקע גרויסע גייסטער, וואָס לעבן נישט פאַר זיך, נאָר ווידמען אַלע זייערע אָנשטרענגונגען פאַר די ליידנדע. אין דער היינטיקער צייט פון שנאה, רייסן אַנטיסעמיטיזם, — גיבן עכלעכע פילמען צו מוט אויסצוהאַלטן, נישט צונויפצוברעכן זיך.

פאָל מוני אַלס פאַסטאָר שאַפט אַ הערלעך געשטאַלט פון אַ געלערטן. אין מאַנכע מאָמענטן הירט ער מיט זיין שפּילן, ער איז באַרימט געוואָרן אַ דאַנק זיין פילם „איך בין אַן אַנטלאָפענער". איצט, הגם ער האָט זיך געוויזן אין אַ היפּאָבדיקער לויטן איינהאַלט ראָל, האָט ער זי ערשטקלאַסיק אָנגעשפּילט, ווייזנדיק דערמיט, אַז ער איז באמת אַן אַקטיאָר פון גרויס פאַרנעם.

דער דריטער פילם, וואָס דאָס „שטאָטישע קינאָ" דעמאָנסטרירט, געהער אויך צו דער סעריע פילמען, וועלכע מקען רעקאָמענדירן יעדן קינאָ-ליבהאָבער אים צו זען. דער פילם הייסט: „אונטער צוויי פענער" אין אים שפּיגלט זיך אָפּ דאָס לעבן פון פרעמדן לעגיאָן אין דער מדבר סאַהאַראַ.

דער „שטאָטישער-קינאָ" וועט זיכער האָבן דערפאָלג. אויב ער וועט ברענגען גוטע פילמען און — אויב ער וועט נישט רייצן די נאַציאָנאַלע געפילן פון דער יידישער באַפעלקרונג דורך ברענגען „ווינער" אַרישע פילמען.

פון די פסח-בעלער

מאָנטאָג פסח דעם 29. 3. איז אין שטאַטישן-זאַל פאָרגעקומען דער פסח-באַל פון „תרבות". דער באַל איז אַדורך מיט גרויס דערפאָלג. די הכנסה לטובת דעם „תרבות" איז געווען 231 זל.

זונטאָג מוצאי-פסח איז לויט דער איניציאַטיוו פון עטלעכע עסקנים פאַרגעקומען אַ דאַנסינג איינגעאָרדנט דורך דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע לטובת דעם נאַציאָנאַלן-פאָנד און לטובת „תרבות". די אימפּרעזע האָט אפילו נישט פאַראויסגעזאָגט קיין שום הכנסה אָבער אַ דאַנק דער איבערגעגעבענער אַרבעט פון איינעקע פרויען ביים בופעט (אַ געקויפטער) ווי אויך דער מוסטער-האַפטער אָרדנונג, וואָס סהאָט דאָרט געהערשט, האָט זיך דער דאַנסינג זער גוט איינגעגעבן און דער מאַטעריעלער דערפאָלג איז געווען 80 זל. די אָרגאַניזאַציע האָט דערפון געגעבן לטובת דעם ק. ק. ל. 50 און לטובת „תרבות" 30 זל.

סדאַרף באַמערקט ווערן, דאָס אין אַ גרויסער מאָס האָט צוגעבראַכט צום דערפאָלג פון ביידע יום-טוב אימפּרעזעס די מיפולע און איבערגעגעבענע אַרבעט פון ה' בנימין ליוועראַנט.

אויף דעם וועג, דאָס הייסט דורך דער פאַרמיטלונג פון ביאַלער-וואָכנבלאַט דריקט אויס די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע, די ק. ק. ל.-קאָמיסיע אין ביאַלע, די געזעלשאַפט "תרבות" אַ דאַנק די אַלע, וועלכע האָבן מיטגעהאָלפן צום דערפאָלג פון ביידע „אָוונטן" געבנדיק אַזוי אָרום דאר געז. „תרבות" און דעם נאַצ.-פאָנד אַ מאַטעריעלע און מאָראַלישע שטיצע.

ווי מיר ווערן געוווירר, גרייטן צו די זעלבע עסקנים אַ גריינעם-באַל אויף שבועת די הכנסה פון דער אימפּרעזע איז באַשטימט לטובת דער שולע און לטובת דעם ק. ק. לישראל.

„Kino Miejskie" דעמאָנסטרירט דעם באַרימטן פילם „אונטער צוויי פענער" „Pod dwiema flagami" ביז 12 מײַ

דוד וואָרם נ"ע

דעם זיוויי... טאָג יום-טוב איז גע-שטאָרבן נאָך א לענגערער קראַנקהייט דוד וואָרם נ"ע. דער פאַרשטאָרבענער זייענדיק אַליין אַ יידיש-מאָדערנער מענטש האָט פאַרמאָגט אין זיך אַלע מעלות וועלכע עס קענען נאָר האָבן מענטשן וועלכע האָבן געקאָנט פאַראיי-ניקן דאָס טראַדיציאָנעל-יידישע מיט די מאָדערנע היינטיקע דערשיינונגען.

אַליין אַ סוחר איז ער דאָס גאַנצע לעבן געווען אַ סימבאָל פון ערלעכ-קייט, אויפריכטיקייט און נישט געלאָזט זיך מיטרייסן מיט די נאָך-מלחמה'דיקע דערשיינונגען, וועלכע האָבן דעם מסחר קיין כבוד נישט פאַרשאַפט.

אַלס מענטש — האָט דער פאַר-שטאָרבענער געהאַט אַ קריסטאַל ריי-נעם כאַראַקטער, שטענדיק געווען גרייט צו דינען מיט יענעם מיט ראַט און טאַט, שטענדיק זיך פאַראינטערעסירט מיטן גורל, נישט נאָר פון נאָענטע נאָר אויך פון ווייטע.

עס איז געשטאָרבן אַ מענטש, וועל-כע ווערן לײדער אַלץ ווייניקער ביי יידן און צוליב דעם איז דער טרויער אַן אַלגעמיינער. תנצב"ה.

רשימה

פון די באַשטייערונגען לטובת דער פסח-אקציע פאַרן מושב-זקנים און ארעמע יידן, געזאַמלט דורכן וויצע-בירג. אַבראַמאָוויטש

שטאָט-פאַרוואַלטונג	55 זל.
אַנאָנים	18 „
דיר. פינקעלהויז	15 „
עאַריין פון דראָזשקע-אייגנטימער	8.50 „
וויינבערג יוסף	10 „

צו 5 זל. האָבן געשפענדעט:

פייען-באַנק, ה"ה ל. גרובמאַן, ע. פריזמאַן, ש. עלמאַן. ח. ראָזנבוים, ר. קרופּניק, ח. גוטמאַן, ח. ט. מיל-בויער, ע. ליבערמאַן, ח. לעמפּערט, ציגלמאַן, ש. גלינקן, ב. פישמאַן.

צו 3 זל.

ה"ה ב. נאַרטמאַן, מ. האָפּפער. י. פיזשיק, ל. קרייזעלמאַן, א. שיינבערג, מ. י. בידערמאַן, י. פויגל. מ. אָר-לאַנסקי 2,50.

צו 2 זל.:

ש. בלומענקראַנץ, י. אַגרעס, פ. עדל-מאַן, א. ריבאַק, ח. סוקנאָוו, ש. ליכ-טנשטיין, ח. קניזשניק, ז. גאָלדוואַסער, וו. גאָלדשטיין, א. בירמאַן, מ. ליכ-טנשטיין, א. לובעלטשיק.

צו 1 זל.:

הרוקעריי „עקספּרעס", ה"ה ב. גאָלד-בערג, י. ווינאָגראַד, ש. זוסמאַן, י. שקלאַווער. א. אָרלאַנסקי. מ. איידלס-בערג, וו. ווייצמאַן, י. זינגער, ל. ליפּ-יעץ, א. שיינבערג, י. ראָזנצווייג, מ. לאָשטשעווסקי, י. האַנדלמאַן, מ. ניי-שטיין, פ. ניישטיין, פ. סאַלאַמאָן, ח. בערמאַן, ב. טרייסטמאַן, ל. פלוער, ה. האַלפּערן, ח. ליבערמאַן, י. מירטנ-בוים. נ. גאָלדשמידט, מ. זילבער-פרי-ווער, ה. באַרנשטיין, מ. דאַגאָדני, ר, וואַלעצקי, י. הערשבערג, מ. וורמאַן,. ב. קאָראַליק, ח. קאַווע, י. עקשטיין' ש. קלאָץ, ש. לעדער, ג. מאָרגנשטערן, א. אַדלערשטיין, נ. אַלטביר, א. קאָן.

צו 50 גר.

ה"ה א. גאָלדשמידט, מ. גאָלדפאַרב, מ. פינקלשטיין, ש. פרידמאַן, מ. ווייס-בראָד, מ. גערמאַן, י. ראָטבוים, י. ווינדערבוים, ד. אַבראַמאָוויטש, ל. לי-בער, פ. וולאָס, י. גזשעביען, נ. עפל-בוים, א. שניימאַן. נ. זינגער, ח. שטראָמ-וואַסער.

דער סך-הכל פון די מזומנים פון די געזאַמלטע באַשטייערונגען באַטרעפט 272 זל.

אויסער דעם האָבן 90 פערזאָן גע-געבן פאַרשידענע שפייז-פּראָדוקטן אויך אַנדערע אַרטיקלען.

אין דער וואָך פון ערב-פסח זענען דורך אַ קאָמיסיע פון 3 פערזאָן, די פּראָדוקטן און אַרטיקלען ווי אויך מצות פאַר די געזאַמלטע 272 זל., פאַרטיילט געוואָרן צווישן 58 פאַמיליעס (פערזאָ-נען 192) וועלכע האָבן באַקומען: 285 קג. מצות, 6 ליטער ווין, 63 שטיק עפל, 13 פּאָמעראַנצן, 8 היטלען, 12 פּאָר זאָקן, 6 שטיק זייף, 1 סוועטער, 6 רעשטלעך אויף קליידלעך,

אויסער דעם האָט אַ געוויסע פאַ-מיליע באַקומען 10 זל. אין מזומנים.

דער מושב-זקנים 30 קג. מצות, 13 און האַלבן קג. צוקער, 6 קג. פיש, פלייש, 62 שטיק אייער, 1 קג. ליכט, 4 פּאָר זאָקן, 4 פּאָר שקאַרפּעטן, 1 טוץ גלייזער און אַנדערע קליידער-שטיק.

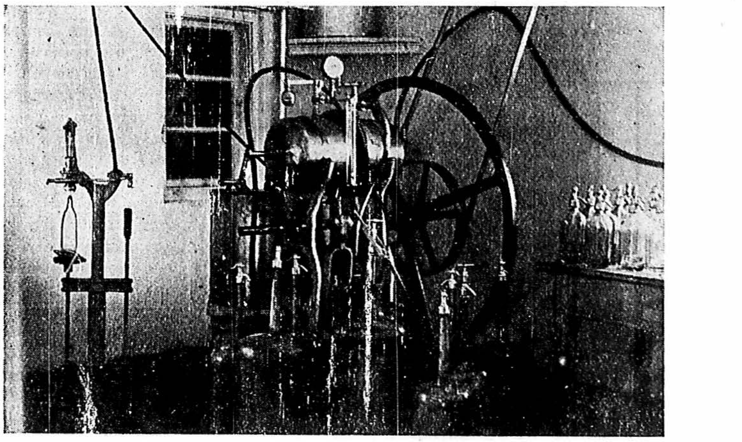

מיידט אויס קראַנקייטן!

און טרינקט נישט קיין ברודיקע וואַסער פון אומריינע באַלאָנען, אויסגעאַרבעטע אויף אַ פרימיטיוון נישט היגיענישן אופן.

די נייע געעפנטע פאַבריק פון סאָדע וואַסער, לימאָנאַד אראַנזשאַדע גיט אייך אַ מעגלעכקייט צו באַנוצן זיך כסדר נאָר מיט ריינע און היגיענישע געטראַנקען צו ביליגערע ווי ביז איצט פרייזן.

די אַלע וועלכע ווילן די וואַסער פון אונזער פאַבריק איינמאָל נוצן, וועלן שוין ביי אַנדערע מער נישט פאַרזוכן

די ניי-געעפנטע סאָדע-וואַסער-פאַב-ריק פון פּרעטער-ליסטגאַרטן איז איינגע-אָרדנט לויט די לעצטע פאָדערונגען פון דער טעכניק און היגיענע. די וואַ-סער פון דער פאַבריק איז לויט דער אַנאַליז אין מלוכהשן אַמט פאַר היגי-ענע באַפרייט געוואָרן פון קאָכן איר בעתן פאַבריצירן זי.

געדענקט אַלזאָ, אַז לטובת אייער געזונט, דאַרפט איר נוצן נאָר די גע-טראַנקען און סאָדע וואַסער פון דער ניי-געעפנטער-פאַבריק.

חנוך לעווי יענטע צעפּעלינסקא

תנאים-געשריבן

ביאַלע-פּאָדל., דעם 31. 3. 37.

צו די תנאים פון אונזער ליבן זון און ברודער חנוך לעווי מיט פרל' יענטע צעפּעלינסקא וועלכע איז פאָרגעקומען ג' דחוה"מ פּ תרצ"ז ווינטשן מיר זיי אַ גליקלעכע צוקונפט

פאַמיליע לעווי (ביאַלע). משה, רבקה, חיהלע, מאָטקע, פעטער מומע און חוה'לע (א"י בני-ברק). פאַמיליע לוסטיגמאַן חיפה.

ברכות מאליפות ולבביות אנו שולחים למשפחת לעווי לרגלי תנאי בנו חנוך עם מרת יענטע צעפּעלינסקא

משפחת איטר לוסטיגמאַן.

צו די תנאים פון חנוך לעווי מיט פרל' יענטע צעפּעלינסקא — אונזערע בעסטע ווינטשן

שוועסטער, מלכה שפּערלינג. ברייטשע לערנער.

צו די תנאים פון אונזער ליבער טאָכטער און שוועסטער יענטע צע-פעלינסקא מיט ה' הנוך לעווי ווינטשן אַ גליקלעכע צוקונפט

עלטערן און שוועסטער צעפּעלינסקא ברודער (תל-אביב)

חנוך!

צו דיינע תנאים מיט פרל' צעפּע-לינסקא אַ האַרציקן מזל-טוב ווינטשן

אייזיקע רובינשטיין. ישראל געלטמאַן.

צו די תנאים פון מיין ליבן קוזין חנוך לעווי מיט פרל' יענטע צעפּע-לינסקא ווינטש איך פיל גליק און צופרידנהייט, די עלטערן — פיל נחת

שרה און שמואל פערלמוטער. פעטער און מומע שטיינקלאַפּער.

מזל-טוב ווינטש איך מיין חבר חנוך לעווי צו די תנאים מיט פרל' יענטע צעפּעלינסקא — אַ גליקלעכע צוקונפט די עלטערן — פיל נחת

נחמן גליקסבערג.

מרים און שמאי!

צום געבורט פון אייער זונעלע מזל-טוב!

א. ע. האַנדלסמאַן און פאַמיליע.

מעלדונג!

אין די נאָנסטע טעג עפנט זיך אונטער דער השגחה פון ר' משה אורבאַך אַ

טערקישע בעקעריי

די בעקעריי איז באַרימט מיט אירע געבעקסן נאָך פון פאַר דער מלחמה צוגלייך מיט דער בעקעריי אויף פּיע-ראַציקע גאַס, ווערט געעפנט אַ פיליע אויף דער וואָליע קאָלעיאָווע גאַס.

דאַנקזאַגונג

דער „ביאַלער-סאָסיעטי" אין ברוקלין (אַמעריקאַ) דריקן מיר אויס אַ דאַנק פאַר די ארייננעשיקטע אויף פסח 150 דאָלער (779 זל.), וועלכע מיר האָבן פאַרטיילט צווישן די אָרעמע אין ביאַלע.

פון די 779 זל. האָבן מיר 113 זל. פאַרנוצט אויף צו באַצאָלן די בעקערס פאַרן ברויט, דאָס איבריקע האָבן מיר צוטיילט אויף מצות.

בית-לחם-קאָמיטעט אין ביאַלע.
פאַרזיצנדער אביש ראָזענבלום.

צו די תנאים פון פרל' פעשע האָפּער מיט ה' טעטלבוים — פיל גליק רויזע יאַקובאָווסקי פייגע געלבורד.

מז"ט פעשע האָפּער און ה' טעטלבוים! צו אייערע תנאים אונזערע בעסטע ווונטשן דער פאַמיליע — פיל נחת פאַמ. עפלבוים. איטע זילבערזאַן.

אַכטונג ביאַלער עלטערן!

דערמיט ווערט געמאָלדן אַלע ביאַלער איינוווינער, אַז לויט דער אינצ-יאַטיוו פון אַ גרופּע עלטערן, וועלכע זענען פאַראינטערעסירט צו געבן די קינדער אַ יידיש-רעליגיעז-העברעאיש און פיזישע דערציונג און בכוונה זיך לערנען אַ גרופּע תלמידים מער צייט, עפנט זיך אַ שולע וווּ עס וועלן געלערנט ווערן אַלע למודים: עבריה, תנ"ך, יידיש, תלמוד. פיזיק און מוזיק.

די למודים וועלן ווערן אויסגעפירט לויט די אָנווייזונגען פון „עלטערן-קאָ-מיטעט" די למודים וועלן פאָרקומען דורך דעם לערער ה' אָראַנסקי און פרוי און אויך דורך אַ לערער פון תלמוד א. אָ.

איינשרייבונגען קומען פאַר זונטאָג דעם 11 ה. מ. סאַדאָווע 23 אינהויז פון ה' אָרלאַנסקי מאיר.

מיט אַכטונג
דער עלטערן-קאָמיטעט.

דערמיט דריק איך אויס מיטגעפיל דער פאַמיליע צוליב דעם טויט פון זייער הייס-געליבטן מאַן און פאָטער

דוד וואָרם

...מל זילבערגליד (וואַרשע).

אין אייער צער — מיין גרעסטן מיטגעפיל אייך
בנימין ליוועראַנט.

אונזער טיפסטן מיטגעפיל דריקן מיר אויס דער פאַמיליע וואַרם צוליבן פריצייטיקן טויט פון זייער

מאַן און פאָטער

י. זינגער. טשיפּע און שרה מיענדזשעצקי

אונזער חבר לייבל וואַרם! צום פריצייטיקן טויט פון זיין פאָטער

דוד נ"ע

אונזער טיפסטן מיטגעפיל
שול-חברים.

Redaktor wydawca: Chaim D. Miodek

Druk „Express", Biała-Podlaska, Piłsudskiego 6.